

LAUSUNTO

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: OKM/16/010/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) kiittää mahdollisuudesta lausua opetus- ja kulttuuriministeriölle opintotukilain muuttamisesta. Lausunnossaan SLL kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

SLL kannattaa esitettyjä uudistuksia ja pitää niitä tärkeinä koulutuksellisen tasa-arvon kannalta. Nuorisobarometrin 2017 mukaan jopa 17 % nuorista on joutunut karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan rahan puutteen vuoksi. Kouluterveyskyselyn mukaan jopa 19 % lukiolaisista käy palkkatyössä koulutyön ohessa. Opiskelijoiden etuudet eivät ole pystyneet turvaamaan kaikille riittäviä mahdollisuuksia opiskella omien kykyjensä ja kiinnostuksen kohteidensa mukaan. SLL:n näkemyksen mukaan esitetyt uudistukset parantavat tilannetta, mutta tulevaisuudessa jokaisen taloudellisiin edellytyksiin opiskella on kiinnitettävä enemmän huomioita. Opintotuen on tarjottava jokaiselle riittävä taloudellinen tuki, jotta täysipainoinen opintoihin keskittyminen on mahdollista.

Oppimateriaalillisä

SLL kannattaa esitettyä uudistusta ottaa käyttöön opintotuen oppimateriaalillisä pienituloisten perheiden alle 20-vuotiaille opiskelijoille. Oppimateriaalillisä olisi tarkoitettu toisen asteen opintojen kannalta välttämättömiin hankintoihin, joiden kustannukset ovat kasvaneet kohtuuttomiksi. Uudistus parantaisi pienituloisten perheiden opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä suorittaa toisen asteen tutkinto.

Opetushallituksen selvityksen mukaan oppimateriaalikustannukset lukiossa voivat olla 2500 euroa ja Nuorisobarometrin 2017 mukaan jopa 17 % nuorista on joutunut karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan rahan puutteen takia. Toisen asteen oppimateriaalikustannukset vaikuttavat nuorten koulutusvalintoihin ja ovat esteenä koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiselle. SLL kiittää, että esiin nousseisiin ongelmiin reagoidaan pikaisesti.

SLL kuitenkin muistuttaa, että oppimateriaalillisä ei sellaisenaan korjaa julkiseenkin keskusteluun noussutta ongelmaa toisen asteen opintojen vaatimien välttämättömien materiaali- ja välinehankintojen aiheuttamista kustannuksista. Esitetty 46,80 euron suuruinen oppimateriaalillisä ei riitä kattamaan kaikkia lukio-opintoihin liittyviä hankintoja, sillä lukiossa kustannukset opiskelijalle ovat Opetushallituksen selvityksen mukaan jopa 2500 euroa. Kulut

jakautuvat epätasaisesti ja osuvat usein opintojen tai lukuvuoden alkuun, jolloin kuukausittainen tuki soveltuu heikosti oppimateriaalihankintojen kustantamiseen. Todennäköistä onkin, että jo valmiiksi heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat opiskelijat käyttäisivät oppimateriaalilisan elämisen kannalta välttämättömien kulujen kattamiseen ja oppimateriaalikustannukset vaikuttavat jatkossakin opiskelijoiden valintoihin.

SLL ei myöskään pidä tarkoituksenmukaisena siirtää toisen asteen opinnoista aiheutuvia kuluja sellaisenaan valtion budjettiin ja pitää ongelmallisena tilannetta, jossa materiaalin ostaja eli opiskelija ei voi vaikuttaa hankintapäätökseen vaan koulutuksen järjestäjä päättää, mitä materiaaleja opiskelijan on hankittava. SLL toivoo, että tilannetta tarkastellaan kokonaisuutena ja uskoo, että aidosti maksuton toisen asteen koulutus on mahdollista toteuttaa nykyisiä arvioita kustannustehokkaammin esimerkiksi oppikirjalainaamoja ja digitaalisia ratkaisuja laajasti hyödyntäen.

SLL on tyytyväinen esitettyyn oppimateriaalilisään ja pitää tärkeänä, ettei sitä pidetä kokonaisvaltaisena ratkaisuna vaan pitkän aikavälin tavoitteena on aidosti maksuton toisen asteen koulutus, joka takaisi jokaiselle sosioekonomisesta asemasta riippumatta mahdollisuuden opiskella sellaisessa oppilaitoksessa ja niitä aineita, jotka heille parhaiten soveltuvat.

Vanhempien tulojen vaikutus 17-vuotiaan itsenäisesti asuvan opintotukeen

SLL kannattaa esitettyä uudistusta luopua vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta opintorahaan ja asumislisään silloin, kun opiskelija on alle 18-vuotias ja asuu muualla kuin vanhempansa luona. Esitetty uudistus parantaisi opiskelijoiden mahdollisuuksia tehdä koulutukseensa liittyviä valintoja ja aloittaa itsenäinen elämä jo alaikäisenä.

SLL pitää tärkeänä, että opintotuki reagoi yhteiskunnan muutoksiin. Oppilaitosverkon harventuessa on yhä yleisempää, että opiskelu nuorelle mieluisimmassa oppilaitoksessa ei ole mahdollista kotoa käsin vaan itsenäinen elämä aloitetaan jo toisen asteen opintojen aikana. Huoltajien edellytykset tukea nuorta taloudellisesta vaihtelevat eivätkä kaikki pysty tarjoamaan riittävää taloudellista tukea nuoren itsenäistymiseen.

Esitetty uudistus parantaa itsenäisesti asuvien 17-vuotiaiden opiskelijoiden mahdollisuuksia saada taloudellista tukea myös asumiseen. Käytännössä oikeus yleiseen asumistukeen on tällä hetkellä alaikäisten osalta sidottuna opintotukioikeuteen, sillä yleistä asumistukea ei voida myöntää, ellei alaikäisellä ole myös muita tuloja. Mikäli 17-vuotias haluaa aloittaa itsenäisen elämän, muttei huoltajan tulojen vuoksi ole oikeutettu opintotukeen, hänen on yleistä asumistukea saadakseen hankittava muita tuloja esimerkiksi palkkatyössä opintojen ohella.

Lukiokoulutuksen opintotukikuukausien enimmäismäärä

SLL pitää erittäin kannatettavana nostaa lukiokoulutuksen opintotukikuukausien enimmäismäärä yhdeksästä tukikuukaudesta kymmeneen. Uudistuksen myötä käytettävissä olevien tukikuukausien määrä olisi lähempänä todellista opintoihin käytettävää aikaa, sillä lukiokoulutuksessa lukuvuosi alkaa useimmiten jo elokuun alkupuolella ja päättyy vasta touko-kesäkuun vaihteessa.

Uudistus varmistaisi, että opintotuki on käytettävissä jo lukuvuoden alkaessa, jolloin rahan tarve on useimmiten suurimmillaan opintoihin liittyvien välttämättömien hankintojen tai mahdollisen opiskelupaikkakunnalle muuton vuoksi. Muutos myös lisäisi toisen asteen opiskelijoiden välistä tasa-arvoa, sillä toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijat ovat jo nykyisellään oikeutettuja kymmeneen tukikuukauteen.

Alle 17-vuotiaan oikeus opintolainan valtioneuvostokauteseen

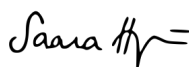
SLL ei pidä tarkoituksenmukaisena, että alaikäiset käyttävät opintolainaa opintojen aikaisten elinkustannustensa rahoittamiseen. SLL ei kuitenkaan pidä tarpeellisena tarkentaa kirjausta siten, etteivät alle 17-vuotiaat vanhempiensa luona asuvat opiskelijat olisi oikeutettuja opintolainan valtioneuvostokauteseen, sillä se on määritelty jo voimassa olevassa lainsäädännössä. SLL kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että alle 17-vuotiailla vanhempiensa luona asuvilla opiskelijoilla ei ole omassa käytössään mitään etuuksia (pois lukien esitetty oppimateriaalilisiä). Tämä asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan keskenään, sillä kaikilla ei ole samoja mahdollisuuksia tehdä itsenäisiä, omaa elämäänsä tai opintojaan koskevia valintoja.

Helsingissä 3.8.2018

Suomen Lukiolaisten Liitto

Alvar Euro
Puheenjohtaja

Saara Hyrkkö
Pääsihteeri

Lisätietoja:

Sosiaalipoliittinen asiantuntija Anni Koivisto, 040 415 5969, anni.koivisto@lukio.fi